

Stosowana analiza zachowania jako forma pracy z dziećmi o specjalnych potrzebach edukacyjnych

terminologia

Analiza Behawioralna Stosowana, inaczej Stosowana Analiza Zachowania (skrót ABA od ang. Applied Behavior Analysis) jest metodą, która wykorzystuje prawa uczenia się, takie jak: warunkowania klasyczne, warunkowanie instrumentalne, w pracy z osobami z zaburzeniami rozwojowymi, w tym z autyzmem.

Stosowana analiza zachowania

ma za zadanie podział wszystkich umiejętności na pojedyncze zadania w sposób wysoce strukturalny i podzielony. Kluczem do sukcesu jest zróżnicowane wzmacnianie. Aby program spełnił swoje założenia, terapeuta musi prowadzić nieustanną obserwację i dokonywać analizy założeń, które nie sprawdzają się w terapii dziecka.

historia

ABA dotarła do Polski na początku lat dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku z Norwegii i USA. Sprowadziła ją w 1989 roku mgr Małgorzata Rybicka z Gdańska, poszukując pomocy dla swojego autystycznego syna. W 1992 r. w Gdańsku powstała pierwsza w Polsce placówka terapii behawioralnej: Specjalny Ośrodek Rewalidacyjno-Wychowawczy dla Dzieci i Młodzieży z Autyzmem, którym od początku istnienia kieruje M. Rybicka.

Główne cele terapii behawioralnej

rozwijanie zachowań deficytowych,
redukowanie zachowań niepożądanych,
generalizowanie i utrzymywanie efektów terapii w czasie.

Zachowania deficytowe

są to te zachowania, które uważa się za normalne i pożądane u dziecka w pewnym wieku, a które u danego dziecka występują zbyt rzadko lub nie występują wcale (np. prawidłowa mowa, okazywanie uczuć, zabawa tematyczna).

Zachowania niepożądane

zachowania destrukcyjne,
zachowania agresywne i autoagresywne,

zachowania autostymulacyjne,
zachowania rytualistyczne,
zachowania zakłócające,
odmawianie jedzenia,
nieprawidłowe reakcje emocjonalne,
nieprawidłowa mowa.

generalizacja i utrzymanie efektów terapii w czasie

zachowanie jest zgeneralizowane, wówczas gdy jest trwałe, pojawia się w różnych środowiskach, w obecności różnych osób oraz rozszerza się na zachowania pokrewne. Jeżeli generalizacja nie następuje, terapia ma jedynie ograniczoną wartość.

Zasady prowadzenia terapii

zasada małych kroków

Każdą czynność, której chce się dziecko wyuczyć, rozpisuje się na małe kroki, jasne i zrozumiałe dla dziecka. Od jednego kroku do drugiego, przechodzi się tylko wówczas, gdy dziecko opanuje poprzedni w stu procentach

zasada stopniowania trudności

Pracę rozpoczyna się od ćwiczeń łatwych

i konkretnych; od uczenia umiejętności podstawowych, z których dziecko może skorzystać natychmiast i będzie mogło je stosować do końca życia.

zasada stosowania wzmocnień

Każde wydarzenie, które zwiększa siłę zachowania, po jakim następuje wzmocnienie.

Innymi słowy, jeżeli po zachowaniu danej osoby następuje wydarzenie stanowiące dla niej nagrodę lub przyjemność, zwiększa się prawdopodobieństwo ponownego wystąpienia tego zachowania w podobnych okolicznościach.

Nagrody

Ich stosowanie rozpoczyna się od nagród biologicznych (pożywienie, napoje, ulubione zabawki), które zawsze stanowią formę naturalnego wzmocnienia dla dziecka.

Nagrody biologiczne szybko łączone są ze społecznymi, by te z kolei zyskały dla dziecka wartość.

Istotną formą wzmocniania zachowań jest stosowanie tzw. systematycznej uwagi i aprobaty. Polega ona na systematycznym dostarczaniu danej osobie właściwie dobranych do jej oczekiwań wzmocnień społecznych celem motywowania i wywoływania pozytywnych zachowań.

Etapy terapii behawioralnej

Terapia behawioralna jest terapią kompleksową i dotyczy wszystkich sfer rozwoju dziecka. Obejmuje swoim zasięgiem następujące obszary:

wczesne rozumienie mowy,
trening imitacji,
dopasowywanie i sortowanie,
imitację werbalną,
mowę czynną,
pojęcia abstrakcyjne,
umiejętności szkolne,
rozwój społeczny,
czynności samoobsługowe.

Ośrodki behawioralne w Polsce

Specjalny Ośrodek Rewalidacyjno - Wychowawczy dla Dzieci i Młodzieży
z Autyzmem w Gdańsku
Filia nr 1 Szkoły Podstawowej Specjalnej nr 6 w SOSW nr 4 w Krakowie
Oddział dla Dzieci z Autyzmem w OSW dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej
im Z. Tylewicza w Poznaniu

Ośrodki niepubliczne

Centrum Wczesnej Interwencji „Krok po Kroku” w Warszawie,
Fundacja-Instytut Wspomagania Rozwoju Dziecka w Gdańsku,
Ambulatorium Terapii Behawioralnej Polskiego Stowarzyszenia Terapii Behawioralnej
w Krakowie
Centrum Terapii Behawioralnej w Gliwicach
Centrum Terapii Behawioralnej w Zabrze
Punkt terapeutyczno - szkoleniowy „Droga” w Gliwicach